

- *Щодо проблем діяльності наукових установ НАН України в сучасних умовах (доповідач — А.Г. Загородній)*
- *Про досвід співпраці з підприємствами ОПК в умовах воєнного стану (доповідач — С.Ю. Максимов)*
- *Пріоритезація та комерціалізація інноваційних розробок НАН України (доповідач — В.М. Геєць)*
- *Актуалізація напрямів наукових розробок з урахуванням тенденцій світового рівня та викликів, що постали перед державою (доповідач — С.О. Фіртсов)*
- *Зміни НАН України в контексті сучасних реалій (доповідач — О.М. Тимоха)*
- *Міжнародний досвід дослідження і збереження археологічних пам'яток в умовах російської агресії проти України (доповідач — А.В. Буйських)*
- *Наукова молодь НАН України в умовах воєнного сьогодення: академічна стійкість, здобутки та поточні потреби (доповідач — В.О. Ковач)*
- *Сучасний український історичний наратив як засіб протидії російській історичній пропаганді (доповідач — О.А. Удод)*
- *Проблеми і перспективи створення та використання водневих джерел струму (доповідач — О.Д. Золотаренко)*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ

27 листопада 2024 року

27 листопада 2024 р. під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього відбулося розширене засідання Президії НАН України, присвячене подальшому вдосконаленню діяльності Академії під час воєнного стану.

Засідання відкрив президент Національної академії наук України академік НАН України **Анатолій Глібович Загородній**, який звернувся до присутніх зі вступним словом.

Далі він виголосив доповідь, у якій підкреслив, що сучасні реалії вимагають від Академії максимальної адаптивності, практичності та спрямованості на вирішення нагальних проблем держави (стенограму див. на с. 45).

У доповіді зазначено, що незважаючи на складні умови, спричинені російською широкомасштабною збройною агресією, Національна академія наук України реалізувала низку заходів з реформування своєї діяльності, зберегла науковий, науково-технічний потенціал, який дає змогу ефективно вирішувати широкий спектр завдань, спрямованих на соціально-економічний розвиток країни та зміцнення її обороноздатності. Війна змушує Академію значною мірою переорієнтувати свої дослідження на розв'язання важливих прикладних завдань для підвищення обороноздатності та безпеки, мобілізувати ресурси і використовувати всі можливості для підтримки нашої країни у воєнний час та її повоєнного відновлення.

Потім з доповідями про досягнення, проблеми та конкретні пропозиції щодо поліпшення діяльності Національної академії наук України під час воєнного стану виступили інші учасники засідання.

Заступник директора Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України член-кореспондент НАН України **Сергій Юрійович Максимов** розповів про співпрацю наукових установ НАН України з підприємствами оборонно-промислового комплексу під час виконання розробок в інтересах зміцнення обороноздатності та безпеки держави. Однак, як

Виступ президента Національної академії наук України академіка НАН України А.Г. Загороднього на розширеному засіданні Президії НАН України. 27 листопада 2024 р.

зазначив доповідач, своєчасне та ефективне виконання поставлених завдань часто сповільнюється через проблеми фінансового характеру (стенограму див. на с. 50).

У виступі директора Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України» академіка НАН України **Валерія Михайловича Гейця** йшлося про те, що відновлення та розвиток національної економіки неможливі без впровадження й промислового масштабування інноваційних технологій, розроблених науковими установами НАН України. Фахівці наукових установ Академії економічного профілю мають багаторічний досвід у сфері наукового супроводу інвестиційних проектів та виконання відповідних фундаментальних і прикладних науково-дослідних робіт. Тому їх залучення спільно з науковцями інших відділень має стати основою комерціалізації інноваційних розробок установ НАН України. Це також сприятиме налагодженню ефективної співпраці та популяризації наукових досягнень українських вчених (стенограму див. на с. 52).

Перший заступник директора Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича

НАН України академік НАН України **Сергій Олексійович Фірстов** у своєму виступі зазначив, що розвиток ключових сучасних технологій сьогодні потребує нових унікальних матеріалів. Для матеріалознавчого напрямку досліджень є доцільним узгодження нових завдань та їх фінансової підтримки з відповідністю розробок рівням технологічної готовності. Чітке розподілення завдань між науковцями та іншими учасниками ланцюга «наука — виробники — споживачі» сприятиме підвищенню ефективності використання наукових розробок. Створення в установах НАН України інженерно-технологічних центрів, діяльність яких має бути спрямована на комерціалізацію прикладних розробок, дасть змогу, зокрема, оновлювати експериментально-технологічні бази інститутів (стенограму див. на с. 55).

У виступі в.о. академіка-секретаря Відділення математики НАН України академіка НАН України **Олександра Миколайовича Тимохи** увагу було сфокусовано на критичному стані наукової та науково-технічної сфери в Україні, окреслено головні проблеми її функціонування та запропоновано першорядні кроки щодо їх подолання. Наголошено на необхідності

створення цільової програми «наукових інкубаторів» у формі, зокрема, міжнародних наукових центрів (інститутів), організованих спільно з провідними закордонними установами, та центрів досконалості, які, пройшовши міжнародну експертизу, стали б прикладом ефективного залучення іноземної допомоги і виправлення ситуації з кадрами. Ефективним кроком для поповнення установ науковою молоддю є активна розбудова дослідницького Київського академічного університету (КАУ) НАН України та МОН України. Найкоротший шлях передачі знань від найкращих вчених Академії до студентської молоді має реалізовуватися на створених при наукових установах кафедрах КАУ (стенограму див. на с. 59).

Заступник директора Інституту археології НАН України член-кореспондент НАН України **Алла Валеріївна Буйських** у своєму виступі зазначила, що від початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну істотно ускладнилася наукова діяльність установ, які здійснюють археологічні дослідження. Археологи були змушені призупинити польові дослідження, які виконувалися в рамках міжнародної співпраці в північних, східних та південних областях України. Водночас у цих установ з'явився ще один напрям діяльності — моніторинг зруйнованої під час бойових дій археологічної спадщини. Інститут археології НАН України, незважаючи на складні умови, виконує сьогодні близько 20 проектів, зокрема спільні проекти з Міжнародним альянсом із захисту спадщини в зонах конфлікту, Смітсонівською ініціативою культурного порятунку, Національним інститутом культурної спадщини Польщі, Німецьким археологічним інститутом, Національним науково-дослідним інститутом культурних цінностей Нарі тощо (стенограму див. на с. 62).

Голова Ради молодих вчених НАН України доктор наук з державного управління **Валерія Омелянівна Ковач** розповіла про механізми заохочення та підтримки наукової молоді в НАН України. Значну роботу з організаційного забезпечення цих та інших форм підтримки здійснює Комісія по роботі з науковою молод-

дю НАН України, а Рада молодих вчених НАН України діє як координаційний центр, який опікується потребами наукової молоді, відстоює її інтереси, шукає нові форми підтримки талановитих молодих вчених, ініціює проведення нових наукових конкурсів з метою підвищення престижу дослідницької роботи та формування сучасного бренду вченого, репрезентує молодіжну спільноту Академії у співпраці із зацікавленими державними структурами, бізнесом, міжнародними науковими осередками, популяризує молодіжні наукові здобутки, а також долучається до роботи з удосконалення нормативно-правової бази щодо питань наукової та науково-технічної діяльності. Важливим кроком у підтримці й заохоченні наукової молоді стало започаткування Радою у 2023 р. конкурсу «Найкращий молодий вчений Академії» (стенограму див. на с. 66).

У виступі завідувача відділу української історіографії Інституту історії України НАН України члена-кореспондента НАН України **Олександра Андрійовича Удода** наголошено, що від 2014 р., а особливо після початку повномасштабної російської агресії проти України в 2022 р., питання протидії російській пропаганді перебуває в центрі уваги фахівців установ соціогуманітарного профілю НАН України. Результати їхньої плідної роботи заклали належне підґрунтя для докорінного переосмислення концепції української історії, подолання стереотипів і міфологем радянської доби, що нав'язуються російською пропагандою. З огляду на значний попит громадськості на науково-аналітичні та контрпропагандистські матеріали науковці здійснюють постійну роботу з популяризації наукових досягнень та висвітлення науково-дослідної інформації у ЗМІ, активно співпрацюють з органами державної влади, міністерствами та відомствами з підготовки історичних довідок, аналітичних і прогностичних матеріалів з проблематики протистояння російській агресії, розвитку взаємин України з країнами Європи, вивчення їхнього досвіду в контексті суспільно-політичного реформування нашої країни і викликів євроінтеграції (стенограму див. на с. 69).

Старший науковий співробітник Інституту хімії поверхні ім. О.О. Чуйка НАН України кандидат хімічних наук **Олександр Дмитрович Золотаренко** розповів, як вчені Академії активно працюють над вирішенням низки ключових питань розвитку та застосування екологічно безпечних водневих джерел струму. Сферами їх використання є транспорт, енергетика, електроніка і, безумовно, оборонний сектор. Зокрема, є вагомим напрацювання у розв'язанні проблеми безпечного і водночас економічно доцільного зберігання водню у ви-

гляді сорбентів H_2 . За умови уваги з боку держави та зацікавленості виробників розробки науковців Академії можуть створити підґрунтя для того, щоб Україна змогла стати одним із провідних виробників сучасних водневих джерел електричного струму (стенограму див. на с. 74).

Після обговорення виступів було прийнято відповідну постанову Президії НАН України.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик